

A Bulataki ni I vunau:

❖ E vorati vakacava na I valavala kaukaua (Lako Yani 21:1-32)

- Na vosa ni veiyalayalati e tekivu ena kena vakalawataki e tolu na I valavalabibi ni nodra bula na Iperiu:
 - (1) *Bobula (Lako Yani 21:2-11):* Era sereki na tagane ni oti e vitu na yabaki; yalewa, kevaka e sega ni vakawati e sereki talega; e rawa ni bobulea tikoga na tagane kevaka sa digitaka
 - (2) *Na totogi mate: (Lako Yani 21:12-17):* Vua ka nakita me laba; vua ka vakararawataka se rukaki nona I tubutubu; vua ka butako tamata.
 - (3) *Veivakamavoataki (Lako Yani 21:18-32):* Vauci me sauma na I totogi; Lutudole na gone, me qai lewavata na turaga ni lewa kei na yalewa (kei watina) na I totogi lavo.
- Na lawa kece oqo e sasagataka me muduka na veivakalolomataki kei na I valavala kaukauwa ena nodra bula veimaliwai na tamata.

❖ Ai tovo ni bula vakaitikotiko (Lako Yani 21:33-23:19)

- E sega ni I naki ni Kalou me solia walega na lawa ka lewa ga na tamata se me vakayacora vakacava. E qarauna me vakaraitaka ki vei keda e so na kena I vakavakayagataki dodonu.
- E so na ivakaraitaki ena vuku ni manumanu (Lako Yani 21:35-36); dinau kei na ka e kere (renting) (Lako Yani 22:14-15); veiyacovi sega na vakawati (LY. 22:16), etc.
- Nodra taqomaki na malumalumu kei na luveniyali, ia me saumi ga kivei ira me vaka sa dodonu ka kakua ni sivia—me kakua kina ni vakatanitaki na lawa era vinaka se ca kina (Lako Yani 22:21-23; 23:2-3, 6).
- Na veiyalayalati ni Kalou kei ira nona tamata, sa dodonu me okati keda talega ena noda veiwekani kei na Kalou. E sega na ka e vauci keda ki na veisolevu e so ka vakatakila na noda sereki mai na I valavala ca, na noda maroroi, kei na lagilgi ka tavaki keda me vakataka na maroroi ni Siga ni Vakacecegu.

❖ E rawati vakacava na qaqa (Lako Yani 23:20-33)

- Na cava e sega kina ni solia vei Eparaama na vanua ko Kenani na Kalou? “Ni a sega ni sinai edaidai na nodra I valavala ca na luvei Amori” (Vktekivu15:16).
- Ni oti e 40 na yabaki ni nodra lomani, e se sega ga ni veisau nodra tovo na kai Kenani. Sa kena gauna me soli na vanua vei Isireli...ka segai ena I valu! (LY. 13:17)
- Kevaka sa kauti ira tani mai Ijipita na Kalou, segai ena I valu, tawasea rua na wasa damudamu, vakani ira ena cakacaka man, ka liutaki ira ena nona Agilosu ... ena beka ni soli Kenani wale ki vei ira ka sega ni ra valu me rawata?

(1) Kalou sa tukuna vei Isireli na ka me cakava

- (a) Rogoca na domona, meca kina ni Kalou o ira na kena meca (23:21-22)
- (b) Qaravi Jiova ga, me kauta laivi kina na tauvimate kecega (23:24-26)
- (c) Kakua ni veiyalayalati kei ira na kai Kenani, kakua kina ni qarava na nodra kalou (23:32-33)

(2) Na Kalou sa tukuna vei Isireli na ka ena cakava o koya

- (a) Ena tala nona agilosu me yaravi ira ka liutaki ira [veitaqomaki (23:20)
- (b) Ena liutaki ira na agilosu ka vakayacori ira ki Kenani [dusimaki] (23:23)
- (c) Ena tala na ka ni veivakarerei vei ira (23:27)
- (d) Ena tala na lagotavuivui me vakasavi ira (23:28)
- (e) Ena vakatalai ira tani tiko vakamalua (23:29-30)
- (f) Ena soli ira ki vei Isireli me ra lewa mai na Wasa Damudamu ki na Uferetisi (23:31)

B E kilai vakacava na I vunau:

❖ Na lawa ni veisausaumi.

- Na vunau nei Jisu ena Ulunivanua e bokoca kina na lawa ni veisausaumi (Maciu 5:38-42) ... se sega beka?

- Na vosa “dou sa rogocani sa kainaki... ia kau sa kaya vei kemudou” e sega ni bokoca e dua na I vunau (O Jisu e vakayagataka na I vosavosa vata e na “mo kakua ni laba” se “mo kakua ni ia na veibutakoci,” ia e sega ni nakita me bokoci rau). O Jisu, e dau vakararamataka na I vunau, vakavinakataka ka solia na kena I balebale dina
- E a sega dina ni naki ni vunau me vakayalia na matana e dua na tamata, se na ligana ni oti nona vakamavoataka e dua a tamata.
- E nakiti na buli ni lawa oqo me tarova na veisausaumi, muduka na veivala ka vakadavei kina na dra, se na veisausaumi ni se sega mada na veivaqai. Na vakacaca me dikeva taumada na turaga ni lewa, ka lewa na uma I lavo me saumi kina. E baasika na lawa oqo me tarova na tamata mai na nona via lewa gavakatakikoya na ka me caka. Na lewa dodonu e gadrevi me vakayacori, ia me salavata kei na Lawa ni Kalou.

❖ **Veisaumi kei na I totogi.**

- Na gagadre ni dau sauma na ca e titobu sara tu e lomada na wakana. Eda dau gadreva kina me sauma na ca lailai ka caka vei keda ena ca e levu sara “Ke sa cakava vei au qo, au na sauma vakalevu sara vua.”
- O Jisu e sureti keda me da cakava na veibasai ni ka eda vinakata tiko qo: sauma na ca ena vinaka (Mt. 5:44). Sa evei na lewa dodonu? O cei ena qai sauma vakadodonu na tamata ca?
- Na Kalou e sega ni tukuna vei keda ni nsega ni saumi na daucakaca, se ena sega ni cudruvaki na vei caka ca kecega. Ia sa tukuna vakamatata ki vei keda ni sa nona I tavi me cudruvaka na ca (Rom. 12:19-21).
- E dina ni sega ni saqati na nona sauma na ca e dua na tamata ena I tovo ni vunau, sa muduki ena kena vakaduri na mataveilewai ka tarova na veivakalolomataki (Lako Yani 21:12-13, 22; 22:8-9).
- Ena sega ni rawa vua e na tamata yadua me turaga ni lewa, dauniveibetaki ka ovisa talega. Kevaka me na lewai na I totogi, sa dodonu me na lako curuma e dua na mataveilewai. Ia ko Karisito na I otioti ni Turaganilewa levu.